

MUZEJNÍ KRITIKA/MUSEUM REVIEW

ARCHEOPARK PAVLOV (STÁNEK MÚZ POD PÁLAVOU)

TOMÁŠ DROBNÝ

V chráněné krajinné oblasti na úpatí Pálavy na území obce Pavlov bylo na konci května loňského roku otevřeno nové muzeum.¹ Regionální muzeum v Mikulově nabízí návštěvníkům v atraktivní turistické oblasti novou prezentaci paleolitu přímo na místě věhlasné lokality. Nová archeologická expozice nahrazuje desítky let starou muzejní prezentaci v Dolních Věstonicích. Dotace z evropských fondů umožnila realizaci projektu v hodnotě téměř sto milionů Kč. O jeho náročnosti a překážkách, se kterými se musel vypořádat, složitosti jeho projednání i občasně nepřízní okolností při jeho schvalování svědčí i to, že od prvotní ideje k otevření muzea uplynulo bezmála jedno a půl desetiletí. Výsledkem je rozsáhlá moderní expozice a nevěšední architektonický počín,² který byl oceněn titulem Stavba roku 2016.

Vznik nového muzea v naší zemi není zpravidla událostí mimořádnou, každoročně je jich založeno několik. S výstavbou zcela nových muzejních budov se setkáváme výjimečně. Za posledních dvacet pět let byly z veřejných rozpočtů investovány do muzejní infrastruktury miliardy korun, avšak ve většině případů se jednalo o rekonstrukce stávajících budov nebo o adaptaci památek, pro které se hledalo nové využití, případně o náklady, které

Obr. 1: Celkový pohled z ptačí perspektivy (foto: Radko Květ, Pavel Pijáček)

byly vynaloženy na vybudování nových depozitářů pro zajištění sbírek. Novostavba muzejní budovy je u nás natolik ojedinělá, že představuje mimořádnou příležitost a výzvu jak pro architekty, kterým je nabídnuta, tak pro celé muzejní publikum a odbornou veřejnost při jejím hodnocení. V tomto ohledu lze dosud jen závidět mnoha vyspělým zemím, kde vzniká ročně i několik takovýchto staveb. V Pavlově vzniklo muzeum, v jehož pojetí se prezentace tématu veřejnosti neuskutečňuje pouze prostřednictvím ukazovaných sbírek a způsobem řešení výstavy, nýbrž i architektonickým ztvárněním vlastní muzejní budovy. Jedná se o nový fenomén muzejní kultury. V rozvinutých zemích se začal objevovat před několika desetiletími a souvisí s procesem globalizace, protože oslovuje zejména globální muzejní publikum, nikoliv jen lokální nebo regionální. Často nese pojmenování „Bilbao efekt“. Muzejní budova

je vyprojektována jako „umělecký artefakt“ s vloženými symbolickými významy a s úzkou vazbou na obsah muzejní prezentace expozic. Tento přístup bývá nazýván „totální konceptualizace muzejní budovy jako celku“.³ Archeopark v Pavlově sice představuje „globální“ téma, avšak obrací se převážně k regionálnímu muzejnímu publiku.

Část muzejního publika jistě překvapí, že právě na jižní Moravě se již v minulosti podařilo zrealizovat více projektů novostaveb a dostaveb muzejních budov. Prvním z nich je Moravské kartografické centrum od architekta Zdeňka Fránka ve Velkých Opatovicích, které vzešlo ze změny účelu využití dostavby vyhořelého křídla tamního zámku po roce 1989, realizace

1 Archeopark Pavlov [online]. [cit. 2017-05-18]. Dostupný z [www. <www.archeoparkpavlov.cz>](http://www.archeoparkpavlov.cz).

2 Investor: Jihomoravský kraj, Regionální muzeum v Mikulově, p.o., Evropská unie, ROP Jihovýchod

Projekt: Architektonická kancelář Ing. arch. Radko Květ, architekti Radko Květ a Pavel Pijáček
Realizace: Sdružení firem OHL ŽS, a.s. a SKRstav, s.r.o.

Libreto a scénář expozice: Jiří Svoboda

Zhotovitel expozice: Pixl-e

Dodavatel mobiliáře a AV techniky: A.M.O.S.

Design, s.r.o. a Lotech, s.r.o.

3 ŠOBÁŇOVÁ, Petra: *Muzejní expozice jako edukační médium. 1 díl. Přístupy k tvorbě expozic a jejich inovace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 308–309. ISBN 978-80-244-4302-7.

Obr. 2: Interiér muzea (foto: Tomáš Drobný)

Obr. 3: Betonová věž s expozicí paleolitického umění (foto: Tomáš Drobný)

ve dvou fázích v letech 1989–1992 a 2005–2007. Dalším je dostavba nového pavilonu na Mohyle Míru pro Muzeum Brněnska od ATELIERU 90 s.r.o. architektů Jaromíra Foretníka a Ladislava Vlachynského, otevřeno 2010. A poslední příklad nás zavede do Mikulčic u Hodonína, kde byla v rámci koncepční architektonické proměny celého areálu slovanského hradiště vystavena fakticky nová muzejní budova pro návštěvníky na místě předchozí

z 50. let 20. století. Projekt vznikl v intencích architektonického řešení území archeoparku Mikulčice-Kopčany od Petra Veličky, Markéty Veličkové a Jana Cyraniho, které bylo vybráno v rámci příprav nominace lokality na seznam památek UNESCO. Autory projektu stavby jsou Markéta Havlíčková, Tomáš Filgas, Tomáš Sklenář a Martin Studnička. Stavba byla dokončena v roce 2015 a dosud jí chybí archeologická expozice.

Archeopark v Pavlově vznikl na základě specifického zadání architektonického řešení umístění muzea v chráněné lokalitě a v exponované poloze na pokraji obce jako součást scenérie na úpatí Pálavských vrchů a s tematicky úzce vymezeným obsahem památkové prezentace. Architektonická kancelář Radko Květa koncipovala začlenění stavby do daného prostředí s malířským přístupem jako moderní krajinářskou kompozici. Vstupem do hloubi zemského terénu za účelem poznání gravettské kulturní vrstvy architekti vyřešili prezentaci časově vzdáleného období zastoupeného již jen archeologickými nálezy. Podzemní budova muzea se na povrchu uplatňuje několika bílými nepravidelnými věžicemi z betonu, které slouží jako světlíky a vstupem s postranní

stěnou z betonu prolamovanou výzdobným motivem převzatým z paleolitického umění. Stavba je zhotovena z monolitického reliéfního železobetonu, přičemž otisky struktury dřeva z použitého bednění vytváří pravidelné horizontální linie o stejné šíři prken a jsou dokladem pečlivého zpracování detailu tvořícího tak další výrazový prvek celkového uměleckého pojetí díla. Hlavním výzdobným prvkem jsou velké kresby na stěnách. Strídmost volbu použitého materiálu doplňuje pouze dubové dřevo a sklo. Interiér se sestává z lineární kompozice prostoru zakončeného místností s odkrytou archeologickou vrstvou s množstvím prezentovaných zvířecích kostí a několika bočními prostory prosvětlenými nadzemními věžemi a dvěma postranními výhledy na zříceninu Dívčího hradu a na jezero v zaplaveném údolí. Výsledkem je poměrně komplikovaný půdorysný tvar. Stavba je jednopodlažní s vestavěnou galerií. Výstavní plocha zaujímá více než 500 m².

Za vstupními dveřmi se návštěvník ocitá v prostorné vstupní hale a upoutá jej prolamovaná stropní konstrukce sklánějící se dovnitř, která je tvořena hvězdovitě se sbíhajícími lomenicemi, jejichž hrany se setkávají v jednom bodě. Na levé straně se nachází pokladna s prodejním pultem, vedle níž je přístup ke konferenčnímu sálu, toaletám a dalšímu zázemí. Na protější straně je vstup do sálu, kde se promítá úvodní videosnímek. Na téže straně následuje stylizované obydlí lovců mamutů představené s použitím videomappingu. O něco dál na levé straně se nachází dlouhá rovná stěna, která je využita k seznámení s historií lokality a výzkumů a dalšími tématy s názvy „Člověk a krajina doby ledové“ a „Lov“. Expozice s využitím originálních nálezů a kopií je ještě členěna do témat pojmenovaných „Umění, symboly a rituály“, „Každodenní život lovců“, „Zobrazení člověka“

a „Pohřbívání mrtvých“. Věstonický trojhrob a výstava předmětů umění mladého paleolitu jsou umístěny v nepravidelných věžích na pravé straně a navozují tak atmosféru takřka sakrálního prostoru. V zadní části expozice jsou vystaveny ukázky kamenné industrie a nachází se zde vstup do dosud zkoumané části lokality s nálezy mamutích a dalších zvířecích kostí „in situ“.

Zdařilá muzejní expozice si v první neúplné sezóně prodělávala některé „dětské nemoci“, z nichž se bude moci snadno vymanit, neboť postačí drobné zásahy a korekce. Jedním z nedostatků je orientace návštěvníků v prostoru a podle koncepce expozice. Při příchodu do vstupní haly každého upoutá pohled dál, po směru hlavní osy budovy a jeho pozornost zaujmou průniky přírodního světla zvenčí a umělé scénické osvětlení. Interiér působí tak, že vtahuje návštěvníka dovnitř a ten se pak snadno vydá naznačeným směrem a mine pokladnu. Při koupi vstupenky je odkázán na slovní vysvětlení zaměstnance muzea, kde expozice začíná. S ohledem na starší návštěvníky a osoby s vadou zraku by určitě bylo vhodné zvolit jiný typ popisek, než stávající bílé písmo na průhledné fólii nalepené na skle. Nejen odborníci, ale i další, pozornější část muzejního publika, si po zhlédnutí vystavených exponátů musí položit otázku, které z předmětů jsou originály a v kterých případech se jedná o věrné kopie. Ti z návštěvníků, jež přiláká Věstonická venuše, by uvítali, kdyby si unikát mohli prohlédnout i ve zvětšeném měřítku. Moderní technologie nabízejí řešení, která umožňují vidět více než vystavenou kopii v originálním měřítku. Celkový dojem z expozice podtrhuje četné využití audiovizuální techniky způsobem, který upoutává pozornost k obsahu sdělení a není jen samoučelnou prezentací současných možností a vyspělých produktů. Kromě zmíněného videomappingu se jedná např. o interaktivní tou-

chtable, videostěnu či úvodní promítání naučného filmu.

Budoucí návštěvníci možná získají navíc i nový hodnotný zážitek z exteriéru stavby a jejího prostředí poté, co po terénních a zahradnických úpravách doroste nová vegetace a bude dokončen kulturně informační systém prezentace lokality. Pavlovský archeopark se přiřadil k muzejní nabídce poznání nejvýznamnějších archeologických lokalit na Moravě a vedle Předmostí u Přerova, Starého Města a Mikulčic s expozicí ve II. pavilonu představuje nejvyšší úroveň současného způsobu zprostředkování kulturního dědictví v České republice. Historicko-paměťový potenciál kraje pod Pálavou ale nebyl tímto počinem zcela vyčerpán. Každý, kdo navštívil muzeum v Carnuntu v sousedním Dolním Rakousku, by si jistě přál, aby se i naše epizoda v dějinách říše římské ve druhé polovině 2. století po Kr. spojená s Mušovem dočkala obdobně kvalitní muzejní prezentace.

TOMÁŠ DROBNÝ

Moravské zemské muzeum –
Metodické centrum muzejní
pedagogiky, Brno, Česká republika